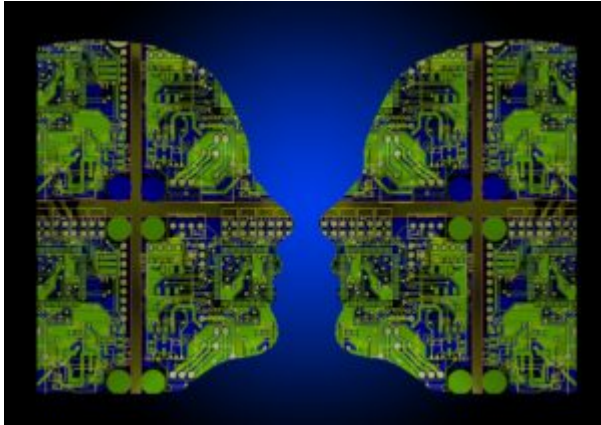

ΤΕΧΝΗΤΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ (της Ιωάννας Μουτσοπούλου)

(3ο μέρος του άρθρου “Τεχνολογία και Δημοκρατία. Διαβάστε το 2ο μέρος [εδώ](#))

Δυστυχώς, δεν είναι μόνον τα προηγούμενα προβλήματα που πρέπει να μας απασχολήσουν. Είναι και ένας αναδυόμενος τομέας, αυτός της τεχνητής νοημοσύνης. Αυτή θα αποτελέσει την επόμενη μεγάλη αλλαγή – αλλά θα είναι αρνητική δεδομένης της συνολικής κατάστασης και της ηθικής ανωριμότητας τόσο των ελίτ όσο και των κοινωνιών. Τίποτε δεν δείχνει ότι οποιαδήποτε χώρα στον κόσμο θα είναι σε θέση να χειριστεί μια τέτοια – προφανώς πρόωρη – γνώση επωφελώς για το όλο του κόσμου. Εξάλλου, πάντοτε υπάρχουν ανταγωνισμοί που εξαναγκάζουν τους ανθρώπους να παράγουν όπλα και τεχνολογία που θα εμποδίσει τους αντιπάλους να τους εξαφανίσουν. Η σημερινή κατάσταση δεν μας επιτρέπει αυταπάτες. Ο έλεγχος πρέπει να ασκηθεί στα αίτια που οδήγησαν ως εδώ, αν δεν θέλουμε να επαναλαμβάνουμε το παρελθόν συνεχώς. Αναμφίβολα, ο τομέας χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης θα είναι κατά σειρά προτεραιότητας ο στρατιωτικός, ο οικονομικός και ο πολιτικός, πράγμα που θα περιορίσει ακόμη περισσότερο τον άνθρωπο και το πνεύμα του. Όπως σωστά αναλύει ο Μάφορντ, η τεχνολογία θα υποτάξει τον άνθρωπο αντί να τον βοηθήσει.

Για να είναι ασφαλής μία τέτοια τεχνολογία, θα έπρεπε το επίπεδο του πολιτισμού να είναι ικανό να αφομοιώσει και να

χρησιμοποιήσει σωστά αυτές τις τρομερές δυνατότητες που απελευθερώνονται ή εξαπολύονται στον κόσμο. Και, όταν λέω πολιτισμό, δεν εννοώ αυτόν που αποτυπώνεται με κούφια λόγια στα συντάγματα, στους πολιτικούς λόγους ή στα αόριστα αιτήματα των πολιτών για μια καλύτερη κοινωνία, που όμως δεν μπορούν ούτε είναι διατεθειμένοι να υποστηρίξουν στην πράξη. Εννοώ αρχές ενσωματωμένες στην καθημερινή ζωή εν είδει βαθιών επιλογών.

θα αναρωτηθεί κανείς γιατί πρέπει να προηγηθούν τέτοιες επιλογές, ώστε η κοινωνία να μπορεί να αφομοιώσει ακίνδυνα αυτές τις τεχνολογικές δυνατότητες. Οι λόγοι είναι πραγματικά απλοί:

1) Αυτές οι δυνατότητες παρέχουν τεράστιες ευκαιρίες καταχρήσεων, επιβολής και στρεβλώσεων και στα χέρια ανέτοιμων ανθρώπων θα είναι επικίνδυνες.

2) Ο άνθρωπος θα υποκατασταθεί και θα υποβαθμιστεί πολύ περισσότερο από όσο έχει ήδη υποβαθμιστεί για τους λόγους που θα παραθέσω στο επόμενο σημείο.

3) Η τεχνητή νοημοσύνη θα βρίσκεται οπωσδήποτε στα χέρια και υπό τον έλεγχο κάποιας ελίτ οποιασδήποτε φύσης και προέλευσης, όπως π.χ. ειδικών επιστημόνων και ισχυρών παραγόντων. Αυτές όμως οι ομάδες ανθρώπων θα πρέπει να ελέγχονται αυστηρά. Αλλά ποιος λαός είναι σε θέση να ασκεί και μάλιστα συνεχώς τέτοιον έλεγχο; Μην ξεχνάμε ότι δεν ασκείται έλεγχος ούτε καν στα εργαστήρια βιολογικών ερευνών. Οι λαοί βρίσκονται ακόμη μακριά από αυτό το πεδίο ελέγχου, ακόμη και για άλλα πράγματα περισσότερο απλά και άμεσα όπως είναι η οικονομία και η αγορά. Απασχολούνται συνεχώς με τις οικονομικές συνθήκες της ζωής τους και με κάποιες – τυποποιημένες πλέον – ελευθερίες, χάνοντας όμως το σύνολο της ελευθερίας και εξαντλώντας την σε μικρής εμβέλειας πράγματα. Επομένως, εκεί όπου υφίσταται μεγάλη συγκέντρωση δυνάμεως έλεγχος δεν ασκείται και μάλιστα σε κανένα πεδίο κοινωνικού ενδιαφέροντος.

Γίνεται φανερό ότι ο λεγόμενος «δημοκρατικός έλεγχος» είναι στην πραγματικότητα η πεμπτουσία της δημοκρατίας, αλλά απαιτεί όχι μόνο ενημερωμένο πολίτη αλλά και υπεύθυνο, που να είναι επιπλέον διατεθειμένος να διαμορφώσει ο ίδιος την κοινωνία σύμφωνα με κάποια επιλεγμένα πρότυπα. ΑΛΛΑ ποια είναι αυτά τα πρότυπα; Υπάρχει μία πολύ ασαφής αντίληψη που, συνήθως, συμπυκνώνεται μοναδικά στις υλικές συνθήκες της ζωής και μιαν αόριστη ψυχολογική άνεση. Έρχονται λοιπόν οι τεχνολογίες να συμπληρώσουν το κενό και υπόσχονται διευκόλυνση της ανθρώπινης ζωής και μια μείωση του εργασιακού βάρους καθώς και την εξοικονόμηση ελεύθερου χρόνου. Συχνά το πετυχαίνουν. Όμως αρκεί αυτό σαν όραμα; Πιστεύω πως δεν αρκεί, γιατί ιδιαίτερα οι τεχνολογίες τέτοιας ολκής είναι επικίνδυνες και, επομένως, το κόστος υπερβαίνει υπερβολικά το τυχόν όφελος. Εξάλλου, ένα τέτοιο όραμα είναι τουλάχιστον ελλιπές – αν όχι επιβλαβές, μια και στη θέση του κενού που θα μείνει από την απουσία εργασίας δεν υπάρχει κάτι άλλο που να λειτουργήσει και να είναι τέτοιας ζωτικής σημασίας, ώστε να στηρίξει την ελευθερία και να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις προς όφελος του ανθρώπου και της κοινωνίας του.

Θα ήταν χρήσιμο να αναρωτηθεί κανείς πώς ακριβώς χρησιμοποιεί ο άνθρωπος τον ελεύθερο χρόνο του. Είναι ένα πεδίο διασκόρπισής του και ίσως αποχαύνωσης. Όμως ο ελεύθερος χρόνος αποτελεί μία μικρογραφία της ειρήνης σε ατομικό επίπεδο και η κακή χρήση του αποκαλύπτει γιατί η ειρήνη υπό τέτοιους όρους είναι αδύνατη. Στο βάθος του προβλήματος βρίσκεται το ότι η ζωή έχει χάσει το νόημα, αλλά παραδόξως αυτή η έλλειψη νοήματος θεωρείται ελευθερία. Σε τέτοιες συνθήκες καταλαβαίνει κανείς ποια θα είναι η εξέλιξη αυτών των τεχνολογικών δυνατοτήτων.

Όμως ας χωρίσουμε την τεχνητή νοημοσύνη σε δύο τμήματα: τη ρομποτική ως «βοηθό» του ανθρώπου και το υπόλοιπο της τεχνητής νοημοσύνης, όπως τα αυτόνομα συστήματα στις πολεμικές επιχειρήσεις.

Ένα μέρος της ρομποτικής χρησιμοποιείται ήδη στην ιατρική με

θαυμαστά αποτελέσματα, που είναι και αυτά που προβάλλονται ως πλεονεκτήματα από ορισμένους, χωρίς βέβαια να θίγονται οι άλλες πλευρές της χρήσης τους. Μέρος επωφελών εφαρμογών βρίσκεται στη θεραπεία και τη διάγνωση ασθενειών (βλέπε Μαρία Νεγρεπόντη-Δελιβάνη, Το τέλος της οικονομικής κυριαρχίας της Δύσης, εκδ. Ιανός, 2018, σελ. 306 επ.): «Πολύ πρόσφατα, ένα ρομπότ προχώρησε με μεγάλη επιτυχία σε εξαιρετικά λεπτή χειρουργική επέμβαση, ενώνοντας φλέβες, κάτι που μόνο ελάχιστοι χειρουργοί θα μπορούσαν να φέρουν εις πέρας».

Υπάρχει όμως και η χρήση τους στην αγορά. Σύμφωνα με στοιχεία που παρέχονται επίσης στο άνω βιβλίο (σελ. 301), η ρομποτική στον τομέα έχει δύο σημαντικές επιπτώσεις, στις οποίες συμφωνούν τόσο οι αισιόδοξοι όσο και οι απαισιόδοξοι:

«πρώτον, ότι η μορφή της πλήρους απασχόλησης ανήκει οριστικά στο παρελθόν καθώς η σύγχρονη παραγωγική διαδικασία απαιτεί μικρότερη ποσότητα και των δύο συντελεστών για την παραγωγή μιας μονάδας προϊόντος και δεύτερον, ότι, ήδη, η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε κατάσταση κατά την οποία λίγοι είναι οι νικητές και πολυάριθμοι οι ηττημένοι...». Αναφέρεται σε δύο διαδοχικές μελέτες, εκ των οποίων η πρώτη ήταν απαισιόδοξη, ενώ η δεύτερη του ινστιτούτου Mckinsey αισιόδοξη. Αλλά συνεχίζει στη σελ. 303: «Δυστυχώς, οι αισιόδοξες προοπτικές των επιπτώσεων της ρομποτικής στην απασχόληση αποδεικνύονται ουτοπικές και έχουν ήδη διαψευστεί. Τα ρομπότ δεν ήλθαν για να βοηθήσουν, αλλά για να υποκαταστήσουν την ανθρώπινη εργασία και όχι μόνο. Η υποκατάσταση της ανθρώπινης εργασίας από ρομπότ προχωρεί, σε πολυάριθμους τομείς με επιταχυνόμενο ρυθμό και επιβαρύνει την ήδη δύσκολη κατάσταση που επικρατεί στις προηγμένες οικονομίες, στις οποίες η εργασία με μορφή πλήρους απασχόλησης αφορά ολοένα μικρότερο ποσοστό της συνολικής, προς όφελος της άτυπης εργασίας».

Γεννάται, λοιπόν, το αγωνιώδες ερώτημα πώς θα αντιμετωπιστεί η ανεργία που θα αυξηθεί με τη χρήση των ρομπότ. Η Σουηδία (υπέρμαχος της ρομποτικής) σκέφθηκε να φορολογήσει τα ρομπότ, όπως θα έκανε με τους εργαζόμενους για να εξοικονομήσει πόρους

και να κάνει παροχές στους αυξανόμενους ανέργους (άνω, σελ. 302). Αλλά, ακόμη και αν συμβεί κάτι τέτοιο, οι πολυάριθμοι άνεργοι θα βρεθούν σε απόλυτη εξάρτηση από επιδόματα και βοήθειες και θα απολέσουν τόσο τις δεξιότητές τους όσο και την ανεξαρτησία τους. Δημοκρατία με τέτοιους όρους είναι αδύνατη. Ή, μάλλον, κυοφορείται μία ιδιότυπη απολυταρχία και απανθρωποποίηση της κοινωνίας, μία νέα δουλεία όπου οι μηχανές θα έχουν επιβληθεί στον άνθρωπο.

Θα πρέπει όμως να σκεφθούμε και τη χρήση της ρομποτικής στον στρατό, καθώς και σε άλλους τομείς που ανοίγονται τώρα. Τα λεγόμενα αυτόνομα οπλικά συστήματα. Ήδη έχω αναφερθεί στα συστήματα αυτά στο 1ο μέρος του άρθρου, με παραπομπή σε επιστολή υψηλόβαθμων στελεχών των σχετικών εταιρειών προς τον ΟΗΕ, μεταξύ των οποίων και ο Έλον Μασκ, που επισημαίνουν τον κίνδυνο αφανισμού της ανθρωπότητας εξαιτίας της ύπαρξης τέτοιων αυτόνομων συστημάτων.

Και φυσικά δεν έχει συμπεριληφθεί στα παραπάνω και το ακόμη πιο επικίνδυνο γεγονός, ότι ορισμένοι επιθυμούν να πειραματιστούν με την ανθρώπινη νοημοσύνη και την αντιγραφή της στα ρομπότ. Το μέλλον επιφυλάσσει από ό,τι φαίνεται μεγάλους κινδύνους από ανθρώπους που θέλουν να παίξουν τον ρόλο του θεού.

Οι επιστήμονες που μετέχουν στη δημιουργία τέτοιων τεχνολογιών θαυμάζουν τις κρυμμένες δυνατότητες της φύσης, αλλά είναι απομονωμένοι στον κόσμο τους, με την έπαρση του ελέγχου των δυνάμεων της φύσης, και δεν διερωτώνται τι θα συμβεί στην κοινωνία και τα άτομα εξαιτίας της χρήσης τους. Φαντασιώνονται προχείρως μερικές δυνητικές θετικές εφαρμογές, ενώ γνωρίζουν καλά ή θα έπρεπε να γνωρίζουν ότι η πραγματικότητα του κόσμου είναι επικίνδυνη. Κανείς όμως δεν είναι αθώος, με τη δικαιολογία ότι έχει επιλέξει να ζήσει μέσα σε μια τέτοια ηθελημένη άγνοια. Η γνώση είναι μεν ουδέτερη, αλλά οι άνθρωποι που την χρησιμοποιούν δεν είναι. Το ότι τα πάντα συνδέονται στον κόσμο, άμεσα ή έμμεσα, δημιουργεί για όλους ευθύνες. Ακόμη και σε παλιές διάσημες ταινίες του Χόλυγουντ έχει γίνει

νύξη για σύγκριση μεταξύ ανθρώπων και τεχνητής νοημοσύνης, παρουσιάζοντας μηχανές με μορφή και συνείδηση ανθρώπου εκβιάζοντας μία συναισθηματική αντίδραση απέναντι στις μηχανές – ανθρώπους που θα περιπλέξει την ανθρώπινη κρίση κινητοποιώντας τα αποθέματα καλωσύνης που διαθέτει. Ο πειρασμός είναι μεγάλος. Αλλά γι' αυτούς και ο άνθρωπος δεν είναι τίποτε άλλο από μία μηχανή – και όπως ρωτάει ο Λ. Μάμφορντ «αν η ζωή του ανθρώπου είναι εγγενώς τόσο ευτελής, με ποιο μαγικό θαύμα βελτιώνεται όταν εισάγεται σε μια συλλογική μηχανή; Και αν ο κόσμος που έχουμε συναρμολογήσει με τη βοήθεια της επιστήμης είναι, όπως αυτοορίζεται, ένας κόσμος που αποκλείει τις αξίες, με ποια λογική μπορούμε να προσδώσουμε αξίες στην επιστήμη ή στον αυτοματισμό;» (άνω, σελ. 166). Αλλά, προφανώς, η λογική είναι διαζευγμένη από την αυθαιρεσία.

Μερικές σκέψεις για το ψυχολογικό υπόβαθρο

Γιατί όμως ο άνθρωπος λατρεύει τόσο τις μηχανές και τον αυτοματισμό; Θα επιχειρήσω να αναλύσω λίγο – αν και όχι με πληρότητα, που είναι εξάλλου αδύνατη – το ψυχολογικό και συμβολικό υπόβαθρο που εικάζω (και μόνο) ότι εμπλέκεται σε ορισμένες αντιλήψεις.

Η μηχανή είναι κάτι άβιο. Η αβιότητα έχει το προσόν ότι δεν είναι θνητή – τουλάχιστον όχι με τα ανθρώπινα μέτρα. Επομένως, διατηρεί τη μορφή και την ύπαρξή της για περισσότερο χρόνο. Αυτό δημιουργεί ένα αίσθημα έμμεσης αθανασίας, το οποίο βιώνει αυτός που έχει φτιάξει τη μηχανή. Αυτός μεν πεθαίνει σύντομα, αλλά το δημιούργημά του επιζεί και, επομένως, αποδεικνύει με αυτόν τον τρόπο και τη δική του αθανασία. Ένα μικρό παράδειγμα αυτής της παρόρμησης μπορεί να το παρατηρήσει κανείς εύκολα και στους γονείς, που συχνά προσπαθούν να ζήσουν τα δικά τους όνειρα μέσα από τα παιδιά τους, επεκτείνοντας έτσι στο μέλλον και τη δική τους εγκόσμια ύπαρξη. Μόνο που τα παιδιά είναι αυτεξούσια και διαθέτουν το προσόν της αυτοσυνείδησης, το

οποίο όμως η μηχανή δεν διαθέτει και γι' αυτό δεν συγκρούεται με τον κατασκευαστή της.

Ένα άλλο στοιχείο, γι' αυτούς ιδιαίτερα που λατρεύουν τις μηχανές και την τεχνολογία γενικότερα και τις θεωρούν μοναδικό δείγμα πολιτισμού, είναι το ότι συνήθως θεωρούν και τον άνθρωπο μία μηχανή, αλλά αυτή τη φορά βιολογική και διαθέτουμε μία συνείδηση, ίσως ανάξια λόγου αφού εξαρτάται απόλυτα από τις βιολογικές διαδικασίες. Αυτά τα χαρακτηριστικά την καθιστούν ανώτερη μεταξύ των μηχανών και δίνει έτσι την ψευδαίσθηση στον άνθρωπο ότι είναι θεός, εφ' όσον είναι ανώτερος όλων των άλλων μηχανών. Η άρνηση της ύπαρξης θεού δεν σημαίνει ότι ο άνθρωπος απορρίπτει αυτή την έννοια ολοκληρωτικά, αλλά απλώς ότι την διεκδικεί για τον εαυτό του.

Αν όμως ο άνθρωπος είναι και αυτός μία μηχανή, τότε είναι και αντικείμενο. Αυτό συνεπάγεται ότι έχεις το δικαίωμα να τον χρησιμοποιήσεις χωρίς τύψεις, αν η δύναμή σου στο επιτρέπει. Το ζήτημα της αίσθησης της ηθικής εμπλέκεται άμεσα σε τέτοιες περιπτώσεις, γι' αυτό πολλοί προσπαθούν να απεμπολήσουν την ηθική ώστε να απαλλαγούν από τις τύψεις. Η έννοια του τυχαίου και της χαοτικότητας στην ύπαρξη τούς εξυπηρετεί πολύ περισσότερο στο να δομήσουν ένα τέτοιο τείχος άρνησης που να μην επιτρέπει στην ύπαρξη της αναπόφευκτης σχέσης που συνδέει τα πάντα να εισχωρήσει στη συνείδησή τους και να αναστείλει τη δύναμή τους. Ακριβώς η άρνηση αυτής της σχέσης φαίνεται καθαρά και με ωμότητα στα γραπτά του Νίτσε που θεωρούσε τη συμπόνια παρακμή. Στο βιβλίο του ο Αντίχριστος (εκδ. ΜΑΡΗ, σελ. 6 και 7) λέει: *«Όταν συμπονάμε, χάνουμε δυνάμεις... Η συμπόνια παρεμποδίζει τον νόμο της εξέλιξης... η συμπόνια είναι η πρακτική του μηδενισμού... η έχτρα για τη ζωή...»*. Αυτή η σαφής και αρνητική τοποθέτηση απέναντι στην ευθύνη για τον άλλον άνθρωπο αποτελεί στην πραγματικότητα τη ρητή ή υπόρρητη αιτία των περισσότερων αντικοινωνικών αντιλήψεων, οποιοδήποτε ένδυμα και αν έχουν. Ακόμη και αν δεν είναι συνειδητά τέτοιες ή δεν χρησιμοποιούν τα ίδια λόγια, ωστόσο στηρίζονται σε ένα τέτοιο υπόβαθρο. Οι συνέπειες αυτής της θεώρησης είναι ανυπολόγιστες

στην κοινωνική ζωή. Αλλά θα χρειαζόταν μία ιδιαίτερη και εκτενέστερη ανάλυση.

Στην πραγματικότητα, η απόλυτη ελευθερία που επιζητούν μερικοί άνθρωποι δεν είναι τίποτε άλλο παρά η παράκαμψη της λογικής συνοχής του κόσμου, αυτής της αναπόφευκτης σχέσης που συνδέει τα πάντα μεταξύ τους και η μετατροπή της σε σχέση κυριαρχίας, χωρίς τις ευθύνες που συνεπάγεται η καθεαυτήν σχέση. Αυτό συμβαίνει γιατί η ευθύνη λειτουργεί μέσω της συνείδησης και την ενοχλεί. Εν ολίγοις, η απόλυτη ελευθερία δεν μπορεί να υπάρχει μέσα στη συνείδηση, γιατί η συνείδηση καταγράφει το περιβάλλον και συνδέεται με αυτό, όντας απόλυτα εξαρτημένη από αυτό. Δηλαδή, αυτό που προσπαθεί να κάνει σε τέτοιες περιπτώσεις είναι το να παραμερίσει το ηθικό μέρος της συνείδησης (που δεν είναι άλλο από την εγγενή αναγνώριση και βίωση της ενότητας του κόσμου) και να κρατήσει τη σχέση ως εξορισμού μία μηχανική τυχαιότητα που δεν αποτελεί παρέκκλιση και στρέβλωση όποια μορφή και αν πάρει, αλλά είναι κάτι αναπόφευκτο λόγω της υποτιθέμενης φύσης του.

Το επόμενο στοιχείο συνδέεται και αυτό με την παραπάνω τάση για κυριαρχία. Η μηχανή δεν είναι αυτεξούσια, δεν διαθέτει βούληση και συνείδηση. Υπόκειται στον αυστηρό προγραμματισμό του ανθρώπου που μέσω αυτής θέλει να πραγματοποιήσει ορισμένους μικρούς σκοπούς του. Ακόμη και αν φανεί ότι αποφασίζει η ίδια, αυτό δεν ισχύει, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει να παρουσιαστεί μία δυνατότητα μετεξέλιξης των μηχανών σε αυτεξούσια όντα. Εκτός και αν ως αυτεξουσιότητα εκλάβουμε τις συνέπειες από μη προβλεπόμενα λάθη στον προγραμματισμό τους, δηλαδή κάτι μη ελεγχόμενο πλέον από τον κατασκευαστή, πράγμα που δεν είναι αληθινή αυτεξουσιότητα. Μη έχοντας αυτεξουσιότητα, η μηχανή δεν αποτελεί κίνδυνο για αυτόν που την κατέχει, βρίσκεται στον απόλυτο έλεγχό του. Ενώ ο άλλος άνθρωπος είναι εν δυνάμει επικίνδυνος γι' αυτόν λόγω της σχετικής ελευθερία βουλήσεως που διαθέτει.

Αντιθέτως, οι αφηρημένες αξίες αντιτίθενται σε αυτήν τη μηχανιστικότητα της αντίληψης και καλλιεργούν την αίσθηση της

ύπαρξης αξίας πίσω από τη μορφή.

Μια ανθρωπότητα, λοιπόν, που δεν έχει ακόμη ελέγξει το κοινωνικό γίγνεσθαι – ούτε έχει, όπως φαίνεται, τη διάθεση να το κάνει – θα γίνει οπωσδήποτε θύμα της ίδιας της τής επιστήμης. Ο παγκόσμιος ανταγωνισμός μαίνεται και, όταν κάποιος διεθνής παράγοντας χρησιμοποιήσει μία δυνατότητα, τότε με μαθηματική ακρίβεια θα ακολουθήσουν και οι άλλοι – έστω από ανάγκη. Ήδη οι διεθνείς παράγοντες, οι μεγάλες χώρες, κατευθύνουν τις έρευνές τους σε αυτόν τον τομέα.

Αλλά, ενώ δεν γνωρίζουμε καν τη φύση της συνείδησης, φαντασιωνόμαστε ήδη κατασκευή μηχανών με συνείδηση, όπου η συνείδηση είναι απλώς ένας ανθρώπινος προγραμματισμός σε επίπεδο μορφής, πράγμα που σημαίνει ότι ταυτίζουμε τη συνείδηση με το πρόγραμμα και την πληροφορία, δηλαδή με τη μορφή. Δυστυχώς, ο άνθρωπος, αν έχει μία δυνατότητα, θα την χρησιμοποιήσει οπωσδήποτε χωρίς περαιτέρω σκέψη. Βλέπουμε, καθαρά, ότι ο πειρασμός είναι μεγάλος και ο άνθρωπος είναι δέσμιος ακόμη και του εαυτού του. Δεν διανοείται καν ότι μπορεί και είναι υποχρεωμένος να κάνει επιλογές μεταξύ των δυνατοτήτων του εαυτού του, τις οποίες δεν θα του επιβάλει κανείς άλλος, μόνο η συνείδησή του. Αυτή είναι και μία βάση του ολοκληρωτισμού. Η επιθυμία υπερισχύει του κοινού καλού και επιβάλλεται.

Αυτό που λείπει από τους ανθρώπους δεν είναι οι ικανότητες και η εξυπνάδα, αλλά η ηθική αντίληψη του κόσμου και του όλου της κοινωνίας καθώς και το ενδιαφέρον για το μέλλον.

Και φυσικά υπάρχουν και άλλες πλευρές όπου εμπλέκεται η δημοκρατία με την τεχνολογία. Για παράδειγμα, μελετητές έχουν συμπεράνει ότι η δημοκρατία (προφανώς αυτή που γνωρίζουμε) έχει ευνοήσει τις μεγάλες επιχειρήσεις που βρίσκονται στην εμπροσθοφυλακή της τεχνολογίας, ενώ οι άλλες μικρότερες επιχειρήσεις καθώς και οι πιο αδύνατες οικονομίες έχουν υποστεί συρρίκνωση (βλέπε Democracy, Technology and Growth, Phillipe Aghion, Alberto Alesina, and Francesco Trebbi,

Working Paper 13180, 2007, National Bureau of Economic Research. Μπορείτε να το βρείτε εδώ:<https://scholar.harvard.edu/files/alesina/files/democracy0507.pdf>. Αυτό δείχνει ότι κάτι δεν πάει καλά με την αντίληψη που έχουμε για τη δημοκρατία και την ελευθερία. Αυτά όλα δίνουν τροφή για σκέψη και προσπάθεια να κατανοήσουμε καλύτερα και βαθύτερα το νόημα της δημοκρατίας ως έννοιας πέραν μιας τυπικής λειτουργίας και οργάνωσης.

Σε κάθε περίπτωση, το ζήτημα είναι πολύπλευρο και στάθηκα περισσότερο στις ανθρωπολογικές συνέπειες της τεχνολογικής ανάπτυξης. Τα αποτελέσματα αυτής της γενικής ελλειμματικής αντίληψης θα τα ζήσουμε, ίσως σύντομα, στο πεδίο της παγκόσμιας σύγκρουσης με την τεχνητή νοημοσύνη αρωγό του ανταγωνισμού και εχθρό πλέον του ανθρώπου.

25/5/2021

Ιωάννα Μουτσοπούλου

Μέλος της ΜΚΟ ΣΟΛΩΝ